

nigdje se ne spominje kao hrvatski vanjskopolitički prioritet. Međutim, interes se može pronaći u ciljevima koji se odnose na razvijanje bilateralne i multilateralne međunarodne suradnje, promidžbu gospodarstva i ukupnu promidžbu zemlje. Četiri su stupnja značenja koje Hrvatska posvećuje državama Latinske Amerike. Prvi je visoki stupanj, a odnosi se na Argentinu, Brazil i Čile kao najvažnije i najutjecajnije latinskoameričke države. Pored toga tamo živi i najviše hrvatskih emigranata. Drugi je srednji stupanj, a u njega spada Meksiko koji se zbog svog geopolitičkog prostora i članstva u NAFTA-i smatra mostom između Srednje i Južne Amerike. Treći je nizak stupanj kojim su obuhvaćeni Venezuela, Peru, Urugvaj i Kuba. Četvrti stupanj čine države bez značenja i njime su pokriveno preostale latinskoameričke države. Poglavlje i knjiga završavaju prikazom gospodarskog odnosa Hrvatske i Latinske Amerike. Temeljem podataka koje je objavila Europska komisija autorica zaključuje da Latinska Amerika nije od pretjeranog značenja za hrvatsko gospodarstvo.

Knjiga *Latinska Amerika i suvremeni svijet* druga je po redu iz trilogije koju autorica posvećuje Latinskoj Americi. Ona prije svega omogućuje jasan uvid o mjestu koje Latinska Amerika zauzima u suvremenom svijetu. Riječ je o dragocjenom politološkom djelu koje će biti od pomoći posebno onima čiji su interes međunarodni odnosi. No knjiga je pristupačna i široj publici, kojoj može poslužiti kao bogat izvor informacija o Latinskoj Americi.

Velimir Veselinović

Prikaz

Petar Kurečić **Geopolitika i geoekonomija suvremenog NATO-a**

Stajer Graf, Zagreb, godina nije navedena (2012), 273 str.

Knjiga Petra Kurečića *Geopolitika i geoekonomija suvremenog NATO-a* lijepo je napisana, dobro strukturirana i koncizna studija koja će svakako koristiti studentima međunarodnih odnosa, obrambenih politika te ekonomskih i strateških studija.

Ona je, prije svega, vrlo dobar pregled dilema i pitanja s kojima su se oni koji su odlučivali o budućnosti NATO-a suočavali tijekom desetljeća razvoja te organizacije, a naročito nakon 1989. Radilo se o fundamentalnim pitanjima globalne politike, što ovu knjigu čini puno značajnijom nego što njen naslov sugerira. Među tim su pitanjima sljedeća:

- Treba li NATO uopće opstati nakon što je izgubio svog glavnog protivnika, SSSR?
- Kako postupiti prema Europi – kao prema “jedinom istinskom, pravom partneru” (Brzezinski, citiran na str. 144) ili kao prema području koje nije nestabilno, te više nije ni izvor glavnih prijetnji, pa se može i napustiti?
- Treba li Europu prepustiti sebi samoj i treba li joj vjerovati kad se radi o sigurnosnim pitanjima?
- Postoji li mogućnost obnove prethodnih prijetnji (stvarnih ili zamišljenih),

primjerice – obnovom nekog novog Sovjetskog Saveza, ili buđenjem nacionalizama (na Balkanu, u Njemačkoj, u Istočnoj Europi, u Rusiji, u Zapadnoj Europi), ili neke treće prijetnje, koju bi izazvale terorističke grupe ili od države nekontrolirane organizacije?

- Kako tretirati nekadašnju Istočnu Europu? Je li to područje u kojem SAD – koji je 1989. dočekaao kao godinu pobjede u *Hladnom ratu* (koji je bio *rat koji se nikad nije dogodio*) – treba ostvariti stratešku prednost kako bi dodatno oslabio Rusiju? Ili je nekadašnja Istočna Europa “spona”, odnosno poveznica između nekoć ideološki udaljenih dijelova Europe – njenog Istoka i Zapada?
- Može li se mir u Europi postići tako što će se uspostaviti *hegemonijski i unipolarni* sustav koji neće dopuštati raznolikosti i alternative? Ili time što će se, prije svega, potaći razvoj liberalne demokracije na cijelom europskom, a možda i euroazijskom prostoru – čime će se učiniti korak prema ostvarenju ideje o *liberalnom miru*.
- Liberalne države ne ratuju jedna protiv druge. No je li realno očekivati da će države koje su 1989. krenule putem tranzicije – a neke su vjerovala da su u postrevolucionarnom razdoblju – postati i dugoročno ostati liberalne? I – što ako se to ne dogodi?

Ova knjiga postavlja sva ta pitanja te nam pokazuje da su ona bila na dnevnom redu ne samo brojnih akademskih rasprava koje autor predstavlja u sažetom obliku nego i u političkim raspravama o budućnosti NATO-a. NATO je, baš kao i cijeli svijet, bio iznenađen i zatečen brzinom raspada Sovjetskog Saveza te i dubinom i širinom

promjena koje je taj raspad izazvao. Nitko nije očekivao raspad *supersile* koja je još u 1970-im godinama izgledala neslomljivo, a mnogima je u svijetu bila i atraktivna zbog svoje ideologije. Trebalo je razmisliti o Europi bez *Željezne zavjese*. Kao što pokazuje Petar Kurečić, rasprava o tome – što nakon pada *Željezne zavjese* i rušenja Berlinskog zida – bila je vrlo živa i s vrlo različitim prijedlozima.

Da nije bilo jugoslavenskog rata, možda bi odgovor na pitanje o potrebi za NATO-om bio drukčiji. Kurečić kaže da kao što je NATO spasio Bosnu i Hercegovinu, tako je i Bosna i Hercegovina spasila NATO. “Akcija u BiH završila je debatu o tome ima li NATO svoju ulogu u posthladnoratovskom razdoblju” (str. 89). “Tvrdnja da će prošireni NATO postati jezgrom europske sigurnosne arhitekture nije nikako mogla biti vjerodostojna dok god najjači vojno-politički savez na svijetu nije sposoban zaustaviti najkrvaviji rat u Europi od Drugog svjetskog rata” (isto, 89). Taj je rat pokazao da Europa ipak treba prisutnost vanjske sile (SAD) da bi uspostavila red u vlastitoj kući. Koliko god to zvučalo neugodno za sam projekt europskog jedinstva (posredstvom EU-a), Europa je i nakon 1989. ostala opasno područje i potencijalno mjesto nadmetanja ekstremnih nacionalizama. I više od toga – bosanska kriza bila je jedan od razloga, ili barem izgovora, za jačanje ekstremizma koji je kasnije doveo do izravnih napada na SAD.

No je li NATO doista zaustavio rat u Bosni i Hercegovini? Ili su to, ipak, učinile prije svega Sjedinjene Države svojom manje-više unilateralnom akcijom? Ta dilema ostaje bez odgovora – čak i u ovoj knjizi, koja, doduše, pokazuje da se i u SAD-u ozbiljno raspravlja o smislu sudjelovanja naj-

veće svjetske sile u organizacijama kao što su NATO, UN i sl. Autor uvjerljivo ističe da je NATO koristan svojim novim članicama, uključujući i Hrvatsku. No po čemu je koristan SAD-u? Nije li on, zapravo, sa stanovišta svoje najmoćnije zemlje, jedna vrsta nepotrebne komplikacije? U ratu protiv Iraka, vidjeli smo (a i autor to prihvaća), da se NATO praktički podijelio, te ostao neaktivan. Zbog – kako autor navodi – “imperijalne politike” bivšeg predsjednika Georgea Busha Mlađeg NATO je bio “uzdrman”, a “jedna od važnijih loših posljedica” njegove vanjske politike bila je “u praktičnom smislu kolaps NATO-a” (str. 150). Elementi tog “kolapsa” mogli su se vidjeti i u intervenciji na Kosovu 1999. godine. Iako je NATO na kraju uspješno okončao svoju akciju, ona je a) trajala duže nego što je itko mogao zamisliti, i duže nego što su njeni planeri i stratezi predvidjeli, b) završila samo uz posredovanje jednog Finca (Ahtisaarija) i jednog Rusa (Černomirdina) i c) završila je ipak jednom vrstom kompromisa koji se zvao Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1244. Ne bi li ta intervencija bila jednostavnija, a možda i efikasnija, da su Sjedinjene Države intervenirale unilateralno, a ne putem NATO-a? Što nam relativan uspjeh (i relativan neuspjeh) te akcije – koja je izvedena bez prethodnog odobrenja Vijeća sigurnosti UN-a – govori o budućnosti odnosa između SAD-a i NATO-a te o praktičnoj upotrebljivosti NATO-a? Na desetu obljetnicu tog rata – koji autor, nažalost, ne analizira u ovoj knjizi – akademska zajednica bila je gotovo jednoglasna oko toga da se radilo o relativno neuspješnoj akciji koja je kasnije samo ohrabrila unilateralno djelovanje SAD-a, dakle – zaobilaznje NATO-a (stvaranjem “koalicije voljnih” ili na sličan način).

Već se na tom primjeru pokazuje da je Kurečićeva knjiga dovoljno izazovna za analitičare i istraživače. Kao i ranije i danas se, kaže autor, “NATO nalazi na razdjelnici”, jer se postavlja pitanje “hoće li sve države članice biti spremne na to da NATO i njihovi vojnici unutar NATO-a budu razmješteni u neku drugu državu, na koju će SAD izvršiti invaziju i okupirati ju?” (str. 254). Moglo bi se reći da se to pitanje podjednako odnosi i na druge slučajeve invazija ili “promjena režima” potpomognutih izvana, npr. kao u Libiji, gdje je SAD vodio akciju “iz pozadine” (strategija “leading from behind”). Postavlja se i pitanje globalnih odnosa, prije svega u kontekstu priznanja SAD-a da svijet u budućnosti neće biti unipolaran i da nije moguće uspostaviti globalnu hegemoniju (nikada i nije bilo moguće, ali je u 1990-ima postojala iluzija da je to moguće). Što će za budućnost NATO-a značiti eventualni daljnji trend slabljenja gospodarske moći Zapada, uz eventualno istodobno jačanje Kine, Rusije, pa čak i Irana i Indije, Brazila i drugih zemalja koje nisu članice NATO-a? Hoće li to značiti da će se Zapad oslanjati prije svega na onaj faktor svoje moći u kojem je neupitno dominantan, a to je vojna moć?

Također, treba postaviti i pitanje posljedica eventualne krize liberalizma i liberalne demokracije, i to ne samo globalno nego i u samoj Europi. Proširenje NATO-a na zemlje istočne Europe, pokazuje Kurečić u ovoj knjizi, nije bilo samo posljedica realističke strategije proširenja da bi se oslabilo drugoga, nego i liberalne ideje o zajednici istih vrijednosti, prije svega slobode. No i u samoj Europskoj uniji danas imamo jednu vrstu krize liberalnih vrijednosti te obnovu konzervativizma, nacionalizma, pa čak i njegovih radikalnijih oblika. Ima-

mo, također, i praktički slom ekonomske perspektive u nekim zemljama članicama NATO-a. Iako se to ponajprije odnosi na stare zemlje članice NATO-a (npr. Grčku), u budućnosti će možda trebati preispitati zaključak sa str 250. – da “nijedna država (koja je ušla u NATO, a bila je nekadašnja komunistička zemlja) nije zabilježila prekid gospodarskog rasta, upravo suprotno”, te da su sve zemlje članice NATO-a “postigle zavidan stupanj demokratičnosti društva, demokratizaciju civilno-vojnih odnosa i vladavinu prava”. Hoće li NATO moći, znati i htjeti reagirati ako u nekoj od država članica dođe do privremene ili trajne suspenzije demokracije, ili ako dođe do nezadovoljstva građana zbog teže gospodarske krize? Je li NATO, drugim riječima, također i čuvar ideologija, odnosno vrste poredaka koji se razvijaju u državama članicama? Ili je samo čuvar njihovih granica od vanjske prijetnje?

Već i samo nabranje takvih pitanja pokazuje da je knjiga Petra Kurečića vrlo uspješno postavila temelje za raspravu o fundamentalnim temama svjetske politike. To nije samo knjiga o NATO-u i njegovu razvoju, nego i knjiga o suvremenoj globalnoj politici. U njoj možemo naći dileme koje se tiču ne samo Zapada nego i Rusije i drugih važnih aktera međunarodne politike. U našoj akademskoj zajednici nema mnogo knjiga koje bi bile toliko inspirativne za daljnju raspravu, a opet tako korektne u predstavljanju različitih gledanja na teme kojima se autor bavi. Na tome autoru treba najsrdačnije čestitati te mu zahvaliti na doprinosu koji je svojom knjigom dao našoj maloj, ali znatizeljnoj (i znanja željenoj) akademskoj zajednici.

Dejan Jović

Prikaz

Neven Cvetičanin
**Requiem revoluciji,
 Eseji 2000-2010.**

Službeni glasnik, Beograd, 2011, 327 str.

Neven Cvetičanin, politolog i filozof kojeg znamo, između ostalog, i iz bloka o hrvatskoj politologiji u inozemstvu (*Politička misao*, god. 47, br. 1, 2010) objavio je krajem prošle godine knjigu od sto svojih manjih eseja, koje je od 2000. (a zapravo, najvećim dijelom od 2004) do 2010. uglavnom – tj. uz nekoliko iznimaka – već objavio u *Politici*, *Danasu* i drugim srpskim novinama. Pored toga, u knjizi su i dva uvodna eseja, koji samorefleksivno objašnjavaju autorovu evoluciju kad se radi o gledanjima na događaje iz listopada 2000, kojima je s vlasti uklonjen Slobodan Milošević, a time i poredak kojeg je stvorio. Članci su objavljeni kako su napisani, a u mnogim je slučajevima autor ukratko komentirao njihov sadržaj ili relevantnost iz sadašnje perspektive. Pritom je ponekad bio i iskreno kritičan prema svojim nekadašnjim člancima, što u knjigama objavljenih kolumni nije čest slučaj.

Iako sam skeptičan prema knjigama u kojima se ponovno objavljuju već objavljeni novinski članci, ova je ipak iznimka. Autor, naime, nije klasičan novinarski kolumnist. Njegove su kolumne više od novinarstva, pa često i više od dnevnog komentara ili kratke analize političkih i